

ברית מילה במצבים רפואיים שונים

מצות מילה מוגדרת בהלכה כ„גדולה משאר מצוות עשה“ (שו”ע, יו”ד, ר”ס, א’) וקיומה בזמנה חשובה היא. אך יחד עם זאת דואגת ההלכה לשלומן ולחיינו של התינוק, ועל כן באה לעתים הדרישה לדחות את המילה באם התינוק חולה.

ההלכה מבחינה בין מחלה כללית של התינוק לבין מחלה מקומית וקלה: „חולה אין מלין אותו עד שיבריא, וממתינים לו מעת שנתרפא מחוליו שבעה ימים... אבל אם חלה באחד מאיבריו... ממתינים לו עד שיבריא, ולאחר שיבריא מלין אותו מיד“ (שם, רס”ב, ב’).

לאור עקרונות אלו פנינו לרב אליעזר יהודה וולדינברג שליט”א, אב”ד הרבני האזורי בירושלים, לברר את ההלכה במצבים רפואיים שכיחים בחדר התינוקות, והרינו מביאים בזה את תשובותיו לבעיות אלו כלשונן.

— — —

א.

לכבוד הרופא התורני בנש”ק ד”ר אברהם שטינברג נ”י,
שלום רב,

יקרת מכתבו השני קבלתי בערב החג, ובגלל קדושת הימים, שאין הלביל יוצא בהם בקולמסו, לא השבתי לו עד כה, והנני בזה לענות לו בקצרה על דבריו השניים ועל שאלותיו הנוספות...

תינוק, אשר לפי כל הבדיקות הוכח שכבר הבריא, הגם שליתר בטחון, או כדי שיגמור המנה שקצבו לו מראש, ממשיך עדנה לקבל הטיפול באנטיביוטיקה, נראה דיכולים כבר להתחיל למנות הז’ ימים, ובמקרה שלא צריכים ז’ ימים (שלא היה חולה בכל גופו) יכולים למולו מיד, וזאת כמובן בהסכמת הרופא.

תינוק שהוכנס לאינקובטור להתאוששות לאחר הלידה, ממתי למנות ז’ ימים? —

לפי דעתי יש למנות הז’ ימים מיום שהוצא מהאינקובטור, דמכיון שהיה זקוק להימצא באינקובטור לשם התאוששות נקרא אז כלא בריא בגופו, וכך ראיתי גם בספר שו”ת אגרות משה, חיו”ד ח”ב סי’ קכ”א, שהעלה להלכה שהתינוקות שהוצרכו להיות באינקובטור נחשבים חולים, דניכר שהיה חסר להם מעקר כח החיות, ולכן צריכים להתמתין ז’ ימים משעה שיצאו מהאינקובטור, אף כשיאמרו הרופאים שיכולים למולו, עי”ש.

ע”ד כמה היא מידת החום להחשיב את התינוק כחולה, ואם לקבוע מ-38° ומעלה?

— הנה הד”ר אברהם נ”י בספרו החדש „לב אברהם“, שהופיע זה עתה לאור, בפרק ל”א, כבר הזכיר את דעתי בזה, שלא למול אפילו בחום 37°,

ואפילו בפחות מזה, ועד אשר יעברו שבעה ימים מאז שירד החום לגמרי, ע"ש, אם לא שהרופא קובע שהחום הוא רק בגלל גורם חיצוני של מידת האויר וכדומה, ושהוא ידוע כבת-חלוף, או כפי שמזכיר כבו, שידוע שזה בא לו מיבשות במקצת ותוספת מים מבטלת את החום, אשר מבחינה רפואית איננו מוגדר כחולה.

וע"ד אם משקל הילד מעכב, וכמה צריך שיהא שוקל? — יעוין שם באגרות משה, שהעלה שפיר, שחיסרון במשקל אין לזה דין חולה, והוא רק חשש בעלמא שהתחילו הרופאים לחשוש אולי מצד קטנותו לא יוכל לסבול הצער, וגם אולי יזיק לו הדם שיצא, ולכן כשגדל ויש לו המשקל שצריך, ליכא שוב החשש ויכולים למולו תיכף ע"ש, ולכן אם דעת הרופאים לפי השקפה רפואית היא לא להתיר מילה קודם שהתינוק מגיע למשקל של 2,700 גר' (כפי שכבו' כותב, שכך מקובל במחלקתו), אזי מיד שמגיע למשקלו כנז' יש למולו מיד ואין צריך לחכות ז' ימים.

וע"ד אם כל הפרשה מעינים דינה ככאב עינים גדול והוי כחולה כל גופו, או דוקא אם הוברר שמדובר בדלקת? —

יעוין בספר דעת כהן סי' קל"ז, שעשה מעשה להחמיר הרבה בשותת ציר מעיניו ובירר ופסק שצריך שבעה מהבראתו, ולא שעה ולא האזין לבקיאם שאמרו לו שאין זה כלום ולא חולי, רק זה מטבעו של הילד ומאיוו סיבה חיצונה, יעו"ש. אולם שם היה זה כשהמוהל אמר לו בכזאת, אבל כשרופא קובע, וזאת אחרי בדיקה מדוקדקת, שזה רק גורם חיצוני בלבד, ולא מגדלת הידקים (כלשון כבו' במכתבו), נראה שיש לסמוך שלא להצריך עכ"פ שבעה ימים מיום שנתרפא, ויש הוכחה לכך מדברי הש"ך ביו"ד סימן רס"ב סק"ד, שמדגיש לכתוב ע"ד הרמ"א שם, שצריכים דוקא כאב גדול כזה באופן שנתבאר באו"ח סי' שכ"ח ס"ט, שמחללים על כך את השבת ע"ש, וכשברור שזה רק גורם חיצוני ובת-חלוף, הרי בודאי שלא מחללים אז את השבת.

והנני בכבוד רב ובברכה,
אליעזר יהודא וולדינברג

ב.

למכובדי היקר ד"ר מאיר איסקוזון נ"י,
שלום ורב ברכה

יקרת מכתבו שהמציא לי אתמול קראתי בתשומת לב, ונהניתי מדבריו והסבריו הרפואיים, והנני להשיב לו כדלקמן...

כבו' מביע דעתו התוקפנית, שבמקרה שהצהבת היתה בדרגה גבוהה שהצריכה החלפת דם והתינוק מקבל עבור כך גם אנטיביוטיקה, שהגם שהילד יכול לצאת מבית החולים כעבור ארבעה או חמשה ימים לאחר החלפת הדם,

בכל זאת דעתו האישית המבוססת על הנסיון היא, שיש לחכות שמונה ימים לאחר מכן עד לברית מילה בכדי לראות אם לא מופיעים סימני זיהום כללי או מקומי.

והנה אני מסכים ללא כל הסתייגות לדעתו האמורה, ולא ידעתי איפה שראה בדברי שכתבתי דלא כן, או שיש חילוקי דעות בפוסקים בנידון זה?

מה שכן דברתי בדברי הוא על תינוק שמקבל אנטיביוטיקה משום חשש למחלה זהומית, ולפי הנתונים שפירט לי ד"ר שטינברג במכתבו היינו: „תינוק שיש חשד למחלה זהומית והוחל בטיפול באנטיביוטיקה, ושיתכן שלפי כל הבדיקות התינוק בריא כבר, אך מקובל לתת הטיפול למשך 5—7 ימים, האם המילה נדחית עד סוף הטיפול ואז יש למנות ז"י?" ועל זה הוא שהשיבותי לו את דברי במכתבי הב' אות ג', והתניתי את הדבר בהסכמת הרופא.

אבל במקרה של החלפת דם, אין כל ספק שהדין עם כבו', שצריכים לחכות לאחר מיכן ז' ימים, ואוסיף בזה שכך ראיתי גם בס' שו"ת אגרות משה חיו"ד ח"ב סי' רכ"א שפסק בכזאת, וז"ל: „והילדים שנקראו בלו-בייביס, שמוציאים מהם הדם שלהם ונותנים דם אחר היה עובדא אצלי והצרכתי להמתין ז' ימים אחר שכבר אמרו הרופאים שהוא באופן טוב כילדים בריאים, שאין לך חולי גדול מזה שהוצרכו להחליף דמו, אף שהרופאים אמרו שיכולים למולו" עכ"ל. ואני מצטרף בזה לזאת הדעה, ושלא מועיל בזה אפילו הסכמת רופא.

וכעת שאני קורא דעת כבו' להחמיר בדרך כלל בתינוק שמקבל זריקות אנטיביוטיקה, ושגם לאחר שהתינוק הבריא יש עדיין לבחון השפעת האנטיביוטיקה עם גמר הנתינה אם אמנם מצבו של הילד נשאר טוב, ברור שאני מצטרף לזה וכמו שכתבתי גם בדברי שם, שאין להחליט בזה בלי הסכמת הרופא, היינו: המטפל והנאמן, ורק מפני שיש מקרים שגם אחרי הסכמת הרופא, ההלכה עדיין איננה מסכימה לכך, לכן בכאן הבעתי דעתי, שנראה הדבר שההלכה יכולה להסכים לדעת הרופא אם מביע דעתו ההחלטית לאפשרות ביצוע המילה...

מה ששואל כבו' ע"ד שלפעמים כשהאשה מתקשה בלידתה ועוזרים לה בעזרת מלקחיים וכו' משאיר זה נפחיות על הראש של התינוק, שאם הן שטחיות חולפות במשך כמה ימים, אבל אם הן בשכבה עמוקה יותר חולפות רק לאחר חודש חדשיים, וכמו"כ לפעמים בזמן הלידה יש צורך למשוך יד או רגל החוצה או לדחוף אותם פנימה, וזה גורם לחוסר תנועתיות זמנית של היד במיוחד, האם המצבים הנ"ל שאינם מסכנים את חיי הילוד והם לא מהווים מחלה כללית דוחים את הברית?

אשיבנו על זה, דהנה ביו"ד סי' תס"ב סעי' ב' כתוב, דאם חלה באחד מאבריו וכו' ממתנים לו עד שיבריא, ומבאר הש"ך בסק"ג דמשום צער וחולי כלשהוא משהיז אותו למול עד שיבריא, וכך מוסיף להביא בשם הגאון, דכל תינוק שהוא מצטער בין מחמת חולי בין מחמת דבר אחר אין מזהלין אותו

עד שיבריא ע"ש. ואם כן רק אם הרופא יקבע דאין כאן חולי כל שהוא, ושאין גם לתינוק צער מחמת הדבר אחר שגרים לו זאת, ושלמילה לא תהא כל השפעה לרעה על הדיפאקט הזמני הזה, אזי אפשר למולו. אחרת יש להמתין עד שיתרפא מזה ולא יהא לו יותר צער מזה.

דבריו האחרונים המה בקשר להפרשה מעינים, ולמ"ש בסוף דברי במכתבי הב' דכשברור שזה רק גורם חייוני ובת-חלוף דבודאי שלא מחללים את השבת ע"י. וע"ז מעיר כבו', דאם אמנם בהתחלת ההפרשה היא חיצונית כתוצאה מסתימת צינור, אבל אם משאירים 24 שעות לתקופת השבת מתוספים על זה חיידקים, ואז מתחילה הבעיה הזוהומית, ולכן מבקש ממני לעיין מחדש ולהתיר רחיצת עינים עם מים רתוחים פושרים בצמר גפן בשבת.

ואשיבנו, דבהחלט מותר לרחוץ בשבת את העינים עם מים רתוחים פושרים וצמר גפן, גם במקרה שהתחלת ההפרשה היא חיצונית וכדי למנוע עי"כ זיהום ומה שאסרתי בזה במכתבי הוא לחלל עבור כך את השבת במלאכה דאורייתא, שעל זה הוא המדובר בש"ך שם שציינתי בדברי, וכן באו"ח סי' שכ"ח סעי' ט' שמציין שם, אבל ברחיצת העינים במים רתוחים פושרים וצמר גפן אין כל מלאכה דאורייתא (דהא אין המדובר בלהרתיע המים בשבת), ואי משום סחיטת הצמר גפן, לדעתי אין מקום לחשש איסור סחיטה עי"כ בהיות שזורקים אח"כ לאשפה חתיכת הצמר גפן וגם הנוזל הנסחט הולך ג"כ לאיבוד, ואין דרך סחיטה בכך כלל, והטיפות הנצרכות לגוף רחיצת עיניו הקטנות אין בה כדי סחיטה. וזהו חוץ מה שגם לא הוי פסיק רישא לכך, ובפרט כשחתיכת הצמר גפן יותר גדולה ומטביל רק קצתה, ומה גם כשיש לה בית אחיזה (עיין או"ח סי' ש"כ סעי' י"ז). על כן כאמור מותר גמור הוא לרחוץ בשבת לתינוק שיש לו הפרשה בעינים עם מים רתוחים פושרים בצמר גפן.

בכבוד רב ובהערצה,

אליעזר יהודה וולדינברג